

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ ปัญหาเด็กและเยาวชน เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะต้องเจริญเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต เด็กและเยาวชนจึงนับได้ว่าเป็นทรัพยากรอันสำคัญ เพราะเป็นผู้รับใช้สังคมและผู้นำชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต เด็กในฐานะผู้ที่จะต้องแบกรับภาระอันยิ่งใหญ่ในโอกาสข้างหน้า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี ซึ่งนอกจากการได้รับความรู้ที่ดีแล้ว คุณธรรม จริยธรรมก็จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงและปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วย อันจะเป็นรากฐานที่จะช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรมสูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารากฐานของการเกิดคุณธรรม จริยธรรมจะเริ่มก่อตัวขึ้นในทารกตั้งแต่แรกเกิด โดยการเรียนรู้สิ่งเกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นๆ ที่ละน้อยๆ ตามสภาพของประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ได้เผชิญ วัยเด็กจะมองเห็นความแตกต่างของสิ่งดี ชั่ว ผิด ถูก โดยการเรียนรู้จากบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ข้าง และ เป็นวัยแห่งการเตรียมตัวเพื่อเป็นสมาชิกในสังคมใหญ่ ดังนั้นในช่วงแรกของชีวิต เด็กควรจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและศีลธรรม เป็นการแผ่ขยายออกมาจากสิ่งที่มีอยู่ คือ เด็กแรกเกิดมีสติปัญญาและศีลธรรมอยู่บ้างแล้ว เมื่อประสบการณ์ต่างๆ พัฒนาการทางสติปัญญาและศีลธรรมก็จะแผ่ขยายมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งด้านพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ที่จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางศีลธรรมของเด็ก

ดังนั้นจึงเป็นที่ยอมรับกันว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ควรจะเริ่มตั้งแต่วัยทารกและวัยเด็ก เพื่อเป็นการเตรียมตัวเด็กให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม เด็กในช่วงวัยดังกล่าวควรได้รับการปลูกฝัง ด้านคุณธรรม จริยธรรม มากกว่าในช่วงวัยอื่นๆ ของชีวิต การมีความรู้มากยังไม่สามารถสร้างคนให้สมบูรณ์มีคุณภาพได้ เพราะคนที่มีคุณภาพนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม การที่จะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมกับให้ผู้เรียนเพื่อให้เป็นคนขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ เสียสละ และ

^๑ชัยพจน์ รักราม, “แหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นครูรอบ”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

ช่วยเหลือ สังคมนั้น จะต้องได้รับการปลูกฝังบ่มเพาะมานานพอสมควร และจะยากกว่าการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นคนที่รอบเลี้ยอีก

ปัจจัยในการพัฒนาประเทศที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคนหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นั้นหมายความว่า การดำเนินการให้บุคคลในชาติมีการกินดีอยู่ดี มีสุขภาพที่แข็งแรง สมบูรณ์ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสามารถและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การพัฒนาบุคคลจึงเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนับเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกประเทศ เพราะถ้าปราศจากพอเมืองที่มีคุณภาพแล้ว แม้ประเทศนั้นจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ยังไม่สามารถทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่นั้นเป็นประโยชน์ในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติได้^๑ การเสริมสร้างให้บุคคลมีคุณลักษณะที่ดี มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ มีคุณธรรมประจำใจ ซึ่งในการมีคุณธรรม จริยธรรม คือ ปฏิบัติตนตามหลักของศีลธรรม จารีตประเพณี กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม โดยคุณสมบัติที่ดีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม กล่าวคือ คนมีคุณภาพจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศได้เป็นอย่างดี ประเทศต่างๆ ที่ได้ชื่อว่ามีความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจพลเมืองมีความเป็นอยู่ดี บ้านเมืองสะอาด สงบเรียบร้อย และมีความมั่นคงทางการเมือง นั้นเนื่องจากประชาชนในประเทศมีคุณลักษณะประจำตัวที่ดี เช่น มีความรับผิดชอบสูง มานะอดทนขยันขันแข็งและมีระเบียบวินัย นั่นเอง^๒

ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีโรงเรียนทำหน้าที่เป็นหน่วยงานให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนโดยตรง ซึ่งจำแนกออกเป็น ๔ ระดับ คือ อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา หากพิจารณาตามสภาพของผู้เข้ารับการศึกษานในแต่ละระดับแล้วนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในสภาพคุณลักษณะเหมาะสมต่อการให้การศึกษาเพื่อให้มีทั้งความรู้และความประพฤติดี จะเห็นได้ว่าครูในโรงเรียนทุกคนมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จ ในการจัดการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจกับครูในโรงเรียน โดยขอให้ครูทุกคนร่วมแรงร่วมใจอบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ดังนั้น

^๑วิช ชันศิริ, “พระราชบัญญัติการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษา”, วารสารข้าราชการครู, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม-มกราคม ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

^๒สมชาย เทพแสง, “การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้มีมาตรฐาน” วารสารวิชาการ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

บทบาทผู้บริหารยุคใหม่ คือ ผู้บริหารจะต้องรู้จักการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้กับงานบริหารให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนไทยเสื่อมลงมากไม่ค่อยมีระเบียบวินัย วัฒนธรรมในทางสร้างสรรค์ก็ต่ำลง ชอบทำลายความสวยงาม ซึ่งหากนำเอาหลักธรรมใช้ควบคู่กับการบริหาร การพัฒนาด้านอื่นๆ ก็จะง่ายขึ้น^๐

จากสภาพสังคมไทยปัจจุบันเกิดปัญหาขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโจรผู้ร้าย ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตชนบทปัญหาชุมชนแออัด เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ และปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่คนไทยขาดคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม มีค่านิยมด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาจนลบล้างขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยของตนเอง จึงเกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม ทำให้สังคมไทยไม่สงบสุขเหมือนดังที่เคยเป็นมา เหตุการณ์ดังกล่าวจะแก้ไขได้ต้องให้คนไทยได้รับการศึกษา ซึ่งสถาบันที่ให้การศึกษาก็ต้องอบรมสั่งสอนปลูกฝังลักษณะนิสัย โรงเรียนจะประสบความสำเร็จในการปลูกฝังวินัยในตนเองให้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ระหว่างครูกับนักเรียน ครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าทั้งด้านความประพฤติ และความรู้ ดังนั้น ครูในโรงเรียนทุกคนมีความสามารถในการอบรมสั่งสอนวิชาการต่างๆ ได้ทุกวิชา ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งนี้เพราะครูมีจำนวนจำกัด ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นวิชาหนึ่งที่ครูทุกคนควรมีความรู้เป็นอย่างดีและสามารถนำมาบูรณาการกับหลักของความรู้ในวิชาที่สอนได้ทุกวิชา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความประพฤติ โดยเน้นให้มีคุณลักษณะควบคู่กันให้ยิ่งหย่อนกว่ากันในทุกวิชา^๐

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงกับการเรียนการสอน ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยจะศึกษาทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้าน ทัศนะการกำหนดนโยบาย ทัศนะการจัดสภาพแวดล้อม ทัศนะการเรียน

^๐พระเทพวิสุทธิเมธี, พระธรรมศาสนาเรื่องภาระหน้าที่ของข้าราชการครูตามคำแนะนำเกี่ยวกับสติปัญญา, (กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๖.

^๐มารุต บุญนาค, “การศึกษาเพื่อพัฒนาคน, ” ประชาศึกษา ,ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๖ (๒๕๓๐), หน้า ๓-๔.

การสอน ทักษะการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนในโรงเรียนว่าได้ปฏิบัติมากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ประกอบในการวางแผน ตลอดจนหาแนวทาง ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับและ พึงปรารถนาของสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

๑.๒.๓ เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อทักษะของผู้บริหารและ ครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน มัธยมวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวนโรงเรียน ๑ โรงเรียน ผู้บริหาร ๕ คน ครูผู้สอน ๗๕ คน ครูอัตราจ้าง ๑๖ คน รวมทั้งหมด ๑๐๐ คน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตารามเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการกำหนดนโยบาย ๒) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ๓) ด้านนิเทศการเรียน การสอน และ ๔) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดพื้นที่การศึกษา คือ โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัย ตั้งแต่ เดือน กันยายน ถึง มีนาคม

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม มีอะไรบ้าง

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะ ที่ใช้ในการวิจัย

ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนหรือผู้รักษาการในโรงเรียนมัธยม วัดดุสิตาราม

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น หรือการคลี่คลายไปในที่ดีขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงคือ ๑)ด้านการกำหนดนโยบาย ๒)ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ๓)ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ๔) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่

๑. **การพัฒนาด้านการกำหนดนโยบาย** หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ หลักการเป้าหมาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดจนวิธีดำเนินงาน เพื่อให้กระบวนการให้การศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนประสบความสำเร็จ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้และความประพฤติดีควบคู่กัน

๒. **การพัฒนาด้านการจัดสภาพแวดล้อม** หมายถึง การจัดโรงเรียนในลักษณะพยายามเสริมสร้างให้องค์ประกอบด้านต่างๆ ภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน โดยทั่วไป วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอน ปฏิบัติงานของบุคลากร ตลอดจนการจัดกิจกรรมประกอบการสอนในวิชาต่างๆ ให้มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้

๓. **การพัฒนาการเรียนการสอน** หมายถึง การสังเกต ติดตามผล การปฏิบัติงานเพื่อกระตุ้น จูงใจให้คณะครูร่วมกันปรับปรุง พัฒนา กระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณลักษณะเหมาะสมต่อการเสริมสร้างนักเรียนให้ถึงพร้อม ด้านความรู้และความประพฤติดี

๔. การพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การจัดทำแผน

งาน โครงการ การประสานงาน การอำนวยความสะดวกให้คณะครู และนักเรียนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านศาสนา วัฒนธรรม การส่งเสริมจรรยาบรรณ การบำเพ็ญประโยชน์ และการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน

นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษา และมีแนวโน้มจะทำให้งานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหาร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

๑.๖.๒ ทำให้ทราบการเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

๑.๖.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม มีอะไรบ้าง